

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Maria Thorell
0501-60 54 34

BESLUT
2007-01-22

Diarienummer
511-2801-2004

Sida
1(18)

Beslut om bildande av naturreservatet Ökull - Borregården i Skara kommun

Innehåll

Uppgifter om naturreservatet
Länsstyrelsens beslut
Syfte
Föreskrifter
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Skälen för Länsstyrelsens beslut
Ärendets handläggning
Upplysningar
Ersättningstalan
Kungörelse
Hur man överklagar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Sakägarförteckning
Bilaga 5. Besvärshänvisning O4:1
Bilaga 6. Sändlista

Uppgifter om naturreservatet

Namn: Naturreservatet Ökull-Borregården
RegDOS ID: 2005531
Län: Västra Götalands län
Kommun: Skara
Ungefärlig mittpunkt: Väst/ Öst 1372209 Syd/ Nord 6476445
Fastigheter och ägare: *Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)*
Nyttjanderättsinnehavare: *Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)*
Areal: 72 ha
Förvaltare: Länsstyrelsen Västra Götalands län
Natura 2000-beteckning: SE0540196
Naturgeografisk region: Götalands centrala slättbygder, Falbygden (22b)
IUCN-kategori: IV Habitat/ Artskyddsområde

Beslut om bildande m.m.

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken.

Naturreservatets gränser ska utmärkas i terrängen.

Naturreservatets namn ska vara **Naturreservatet Ökull-Borregården**.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen i bilaga 3. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd.

Länsstyrelsens beslut den 4 januari 1972 (dnr 11.121-1090-71) om skydd för landskapsbild i Valleområdet upphävs inom de delar som berörs av naturreservatet när föreliggande beslut vunnit laga kraft.

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bidra till bevarandet av Vallebygdens kamelandskap,
- bevara artrika naturbetesmarker med hävdgynnad kärlväxt- och svampflora,
- bevara kalkrika fuktängar och rikkärr med hävdgynnad växtlighet,
- bevara lövrika skogar på fuktiga marker,
- bevara ädellövrika trädklädda betesmarker och betad skog med artrikt trädskikt och tydlig betespåverkan, som på sikt ska vara rika på död ved och ha ett artrikt buskskikt med välutvecklade brynstrukturer,
- bevara kalkrika sjöar, tjärnar och kärr samt den säregna floran av mossor, kärlväxter och kransalger som är knuten till dessa miljöer,
- bevara inom området förekommande naturtyper och arter som ingår i EU:s nätverk av Natura 2000-områden, i gynnsamt tillstånd,
- bevara ett område av betydelse för friluftsliv och lärande om kamelandskap, natur- och kulturhistoria.

Syftet ska uppnås genom att:

- delar av naturreservatet ska betas, i första hand med nötkreatur,
- naturbetesmarkerna och rikkärr hålls öppna
- skogarna och lundarna tillåts utveckla naturskogskvaliteter med träd av olika ålder och träslag, och med rik förekomst av äldre, grova träd och död ved,
- sjöarna och gölens vattenytor hålls öppna och undantas från åtgärder som kan skada deras hydrologi,

- allmänhetens vistelse i området underlättas genom att stigsystem, spänger och broar anläggs och informationstavlor sätts upp för att vägleda besökare in i området.

Naturreservatet Ökull-Borregården ska ses i ett sammanhang med resten av Vallebygdens kamelandskap.

Föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 5,6 och 30 §§ miljöbalken.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap 5 § miljöbalken)

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. Avverka träd, röja, gallra eller vidta annan skogsvårdande åtgärd. Förbudet gäller ej nedtagande av grenar som hindrar åkerbruket utanför naturreservatet, men ska ske i samråd med Länsstyrelsen. Träd, grenar och annan vegetation som kan skada eller utgöra fara för tamboskap får flyttas eller tas bort.
2. Skada eller bortföra dött träd, grova grenar och vindfälle.
3. med häst beta den del av fastigheten Klostret 6:1 som ingår i reservatet.
4. Bedriva bete mellan 1 november - 15 april.
5. Övergångsutfodra tamboskap. Övergångsutfodring får dock ske en gång på våren och en gång på hösten på plats som anvisas av reservatsförvaltaren.
6. Sätta upp stängsel annat än för hägnad av betesdjur.
7. Anlägga energigröda eller julgransodling.
8. Uppföra byggnad, tillbyggnad eller därmed jämförbar anläggning eller ändra byggnads/anläggnings/användningsområde.
9. Dra fram mark- eller luftledning.
10. Anlägga, förändra, eller utvidga bro, brygga eller dylik anläggning. Normalt underhåll av befintlig sådan anläggning får dock utföras.
11. Anlägga eller bredda väg, eller stig. Normalt underhåll av befintlig grusväg öster om Ökullasjön får dock utföras.
12. Anordna upplag.
13. Dika, skyddsdikey, kulvertera dikey, lägga igen dikey, dämna eller utföra någon annan åtgärd som påverkar områdets hydrologiska förhållanden. Förbudet gäller ej åtgärder som syftar till att förbättra bevarandestatusen för de kalkrika sjöarna, men ska ske i samråd med Länsstyrelsen.
14. Spränga, borra, schakta, gräva, muddra, eller bedriva täkt av något slag.

15. Utföra fyllning, tippning, eller markbearbetning av något slag.
16. Använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller tillföra naturliga eller kemiska växtnäringsämnen.
17. Inplantera djur- och växtarter. Förbudet gäller ej återinplantering av flodkräftor.

Det är vidare förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

18. Uppföra älg torn, gömsle eller liknande konstruktion för jakt.

Föreskrifter enligt A gäller inte när förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.

Rensning av diken ska ske i samråd med Länsstyrelsen.

Underhåll av jordförlagd telekabel får utföras. Markskador ska så långt som möjligt undvikas. Samråd ska ske med Länsstyrelsen innan arbetet påbörjas.

Normal drift och underhåll av väg 49 får utföras inom vägområdet. Markskador ska så långt som möjligt undvikas. Samråd ska ske med Länsstyrelsen i samband med åtgärder.

Om behov uppstår av ny vägutrustning i befintligt vägområde inom naturreservatet ska Vägverket samråda med Länsstyrelsen.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (7 kap 6 § miljöbalken)

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. Utmärkning av naturreservatets gräns.
2. Anläggande och underhåll av vandringsled samt uppsättande och underhåll av informationstavla.
3. Gallring, röjning, slåtter, och betesdrift i den mån markägaren inte, efter samråd med förvaltaren, själv utför dessa åtgärder.
4. Genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I den till detta beslut tillhörande skötselplanen (bilaga 3) framgår i detalj var anordningar ska utföras och åtgärder vidtas.

Alla virkessortiment inkl. grenar och toppar (GROT), som tas ut ur området med stöd av föreskrifter och skötselplan, tillfaller reservatsförvaltaren.

Länsstyrelsen avser att skriva skötselavtal med markägarna, om de så önskar. I skötselavtalen ska framgå att om det utfaller ved i samband med

skötselåtgärder ska markägaren, om markägaren så kräver, få veden som ersättning för sitt arbete.

Betesrätten tillhör fastigheten. Om det uppkommer en situation där markägaren inte kan släppa på betesdjur i tillräcklig omfattning för att uppfylla skötselplanen, så har förvaltaren rätt att inhysa betesdjur under den tid som markägaren inte har erforderligt antal djur. De djur som inhyses genom förvaltarens försorg ska, om markägaren så kräver, vara fria från smittsamma sjukdomar. Djuren ska ha A-status, d.v.s. vara fria från paratuberkulos, och fria från leukos och BVD.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 § miljöbalken).

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Plocka eller gräva upp växter, svampar, mossor, och lavar. Det är dock tillåtet att plocka bär och matsvamp.
2. Insamla, förstöra eller skada döda träd, grova grenar och vindfällan.
3. Medföra okopplad hund.
4. Framföra motordrivet fordon. Innehavare till sommarstugorna som omsluts av naturreservatet har dock rätt att framföra motordrivet fordon på grusvägen som löper utmed Ökullasjöns östsida i naturreservatet.
5. Parkera, tälta, ställa upp husvagn eller husbil.
6. Cykla, förutom på grusvägen utmed Ökullasjöns östsida.
7. Göra upp eld.
8. Anordna militära övningar.
9. Sätta upp tavla, plakat, affisch eller annan störande anordning.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

10. Insamla ryggradslösa djur. Detta gäller ej insamling av kräftor och tambin.
11. Arrangera större idrottstävling, läger, liknande verksamhet eller större sammankomst

Föreskrifter enligt C ovan gäller inte när förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.

Föreskrift C3 och C4 gäller ej fastighetsägare eller innehavare av särskild rätt vid skötsel och förvaltning av fastigheten, eller vid jakt.

Enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller föreskrifterna under C omedelbart

även om beslutet överklagas.

Beskrivning av naturreservatet

Natur- och kulturhistoriska värden

Ökull-Borregården är en del av Vallebygdens kamelandskap med kullar, mindre åsryggar, dödisgropar och svackor. Dödisgroparna och svackorna har efterhand övergått till sjöar eller kärr. Åsryggarna följer i stort isens rörelseriktning. Den mest markerade åsen kallas Getaryggen och kan följas ca 5 km norrut. Ryggarna och kullarna är uppbyggda av sandblandat grus som bildats av områdets bergarter - sandsten, alunskiffer och urberg. Kalkgrus förekommer också.

Människan har varit närvarande i landskapet sedan minst 3400 f. Kr. Under medeltiden var Ökull en kungsgård. På 1500-talet styckades gården upp till en by, för att på 1800-talet läggas samman till en storgård. Markerna som hör till Borregården hörde troligen till Varnhems kloster innan de blev enskilt ägda.

De naturhistoriska värdena är starkt kopplade till människans nyttjande av landskapet. Bete och slåtter har förekommit och växlat i området under lång tid. Kartor visar att från 1800-talet till 1900-talet minskade slåttermarkerna till förmån för betesmarker och skogsmark. Utdikning, troligen i början på 1900-talet, har påverkat hydrologin i, vilket bl.a. gynnat granen i området.

Markerna har en lång kontinuitet som trädklädda marker, med en rik trädslagssammansättning. Många svamparter har noterats. De finns i områden med lång kontinuitet av ädellövträd och hassel, och indikerar speciella markförhållanden och ett ständigt fuktigt mikroklimat. På Borregårdens marker finns trädklädda betesmarker med både lundväxter och hävdgynnade växter. Trädsiktet är värdefullt och innehåller bland annat lind, oxel och äldre hassel.

De öppna våtmarkerna i området består av mjukmattekärr och kalkfuktängar. De har en mycket värdefull mossflora och i de öppnare delarna av kalkfuktängen finns en värdefull kärlväxtflora med flera orkidéarter. En mindre rikkärrsrest röjdes fram 2003, där det i början på 1980-talet noterades kalkkärrgrynsnäcka och otandad grynsnäcka, båda listade i EU:s art- och habitatdirektiv.

I de kalkpåverkade sjöarna finns kransalger (*Chara spp.*), en grönalg som fått sitt namn av grenarnas kranslika struktur. Kransalger är framförallt knutna till klara och kalkrika vatten.

Friluftsliv

Naturreservatet ligger lättillgängligt, knappt 2 km från Varnhem, och erbjuder goda möjligheter till rekreation. Området har tidigare använts både för bad (Ökullasjön) och som festplats för närboende.

Pedagogiskt värde

Området har ett högt pedagogiskt värde. Här kan man lära sig om kamelandskap, dess natur, och områdets kulturhistoria. Det finns en stor variation av livsmiljöer, både land- och vattenmiljöer, av högt värde för biologisk mångfald. Området kan också användas för att läsa människans användning av landskapet. Här finns fornlämningar, platsen som ett tidigare ödgoods, närheten till Varnhems kloster, och dikningen och igenväxning av gran som ett resultat av torrare marker. Området är också ett bra exempel på hur infrastruktur kan skära genom ett naturligt avgränsat område.

Markanvändning

Området betas och visst skogsbruk samt vedtäkt förekommer. Kräfftiske förekommer i sjöarna på fastigheten Klostret 6:1. Biodling finns också på Klostret 6:1. Rójningar har gjorts de senaste åren på Ökull 8:1 för att öka betesmarksarealen.

Bebyggelse och anläggningar

I naturreservatet finns ett fähus på Klostret 6:1, och det finns en bro över krondiket som löper mellan Tjursbergssjön och Ökullasjön. Över krondiket mellan Ökullasjön och Husgårdessjön finns en enkel järnkonstruktion som kan användas som gångbro. I övrigt saknas bebyggelse och anläggningar.

Reservatets avgränsning

Reservatsgränsen för naturreservatet Ökull-Borregården bedöms följa Naturvårdsverkets rekommendationer. Reservatsavgränsningen medför att området är sammanhållet och att hela Natura 2000-objektet SE0540196 ingår. I norr, utmed väg 49, följer naturreservatets gräns Natura 2000-områdets gräns.

Planeringsbakgrund

Kommunal översiktsplan

Skara kommun understryker i sin översiktsplan, antagen 1998, Valle-områdets betydelse för naturmiljön, kulturmiljön och friluftslivet. Naturreservatet kommer att begränsa möjligheten till skogsbruk, men kommer å andra sidan att gynna bevarandet av Vallebygdens naturmiljö, kulturmiljö och möjlighet till friluftsliv. Naturreservatsbildningen bedöms

inte strida mot intentionerna i översiktsplanen. Kommunen förordar även att vägen ska breddas enligt Vägverkets utredning. Konflikten mellan dessa två intressen får lösas i samband med arbetsplanen för väg 49.

Nationella intressen

Naturreservatet ligger inom område av riksintresse för naturvård (*Valle, NR014074*), riksintresse för kulturmiljövård (*kambrosilurområde, KR100*) och riksintresse för friluftsliv (*Billingen-Valle-Hornborgasjön, FR06*). Valleområdets riksvärden är främst geovetenskap, odlingslandskap, sjölandskap och rika skogar. Valle har en enastående rik flora, ett rikt fågelliv och en artrik insektfauna. Billingen- Valle - Hornborgasjön har särskilt goda förutsättningar för positiva upplevelser och för natur- och kulturstudier, samt för att det finns särskilt goda förutsättningar för strövande, cykelturer och skidåkning.

Norr om naturreservatet Ökull-Borregården går riksväg 49 (riksintresse 49 *E20 Skara Skövde*). Enligt Vägverkets *Vägutredning för Rv 49 Skara-Skövde oktober 1996* föreslås en breddning av vägen. När detta beslut fattas har Vägverket påbörjat arbetet med arbetsplan för utbyggnad av väg 49 sträckan Axvall-Varnhem. I samband med arbetsplanens framtagande kommer en Natura 2000-prövning att genomföras. Denna prövning kommer att utvisa om en eventuell justering av reservatsgränsen behöver göras där reservatsgränsen möter väg 49.

Internationell betydelse

Nästan hela området ingår i *Natura 2000*, EU:s nätverk av skyddade områden enligt art- och habitatdirektivet (*Ökull, sitecode SE0540196*). En bevarandeplan finns fastställd för området (mars 2006, dnr 511-23056-2006).

Skyddsförordnanden

Naturreservatet Ökull-Borregården ligger inom *skydd för landskapsbilden i Valleområdet*. Landskapsbildsskyddet innebär att ett antal åtgärder inte får utföras utan Länsstyrelsens tillstånd. Föreliggande beslut bedöms förstärka skyddet.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Bevarandevärden, behov och förutsättningar

Naturreservatet Ökull-Borregården är ett komplext område med mycket höga natur- och geologiska värden, och en rik kulturhistoria. Här finns livsmiljöer som det idag endast återstår rester av såsom kalkfuktängar, rikkärr, naturbetesmarker, och ädellövskog. Området har en lång trädkontinuitet och uppvisar en mycket rik svampmarksflora, mossflora, och

kärlväxtflora. Ett överväldigande stort antal ängssvampar har noterats i de öppna betesmarkerna och flera av dessa är rödlistade. I sjöarna finns kransalger som kräver klart vatten och är känslig för övergödning. Kransalgssjöarna i Valle har hösten 2006 pekats ut som nationellt särskilt värdefullt vattenområde. Området är lättillgängligt och erbjuder goda möjligheter att lära sig om ovanstående livsmiljöer.

Behovet av att skydda området har påtalats i flera decennier. Bara under den senare tiden som reservatsärendet pågått har flera propåer om förändring av markanvändning som direkt skulle skada bevarandevärdena i området framförts. Länsstyrelsen ser också ett behov att stödja pågående markanvändning.

Genom reservatsbildningen förbjuds förändrad markanvändning som bedöms kunna skada bevarandevärdena, och en skötsel fastställs för området som bedöms gynna de skyddade livsmiljöerna och dess arter. Närheten till liknande miljöer i omgivningen förstärker förutsättningarna att uppnå syftena med naturreservatet.

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen Ett rikt odlingslandskap (*delmål 13.1 Ängs- och betesmark*), Levande sjöar och vattendrag (*delmål 8.1 Skyddsvärd sjö/vattendrag*), och Levande skogar (*delmål 12.1 Skyddsvärd skogsmark*).

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Ärendets handläggning

Länsstyrelsen har under flera decennier sett ett behov av att bilda ett naturreservat i området. Konsultföretaget Pro Natura har på Länsstyrelsens uppdrag inventerat området. Pro Naturas slutsats är att en reservatsbildning i

området är mycket välmotiverad och angelägen. Länsstyrelsen har tagit fram förslag till skötselplan med hjälp av Pro Naturas bedömning, annat tillgängligt material och information från markägare m.fl. Arbetet har skett i en dialog med markägare, Skogsvårdsstyrelsen, Skara kommun, Valle Camping, Ökulls Jaktlag m.fl. Insamling av synpunkter och diskussioner om förslag till skötselplan, syften och föreskrifter har skett på flera sätt; genom möten, i fält, brevlades och per telefon. Ett första förslag till skötselplan togs fram 2004 i samråd med markägarna. Under våren 2005 arbetades syften och föreskrifter fram, också tillsammans med markägarna. Inmätning av reservatsgränsen genomfördes under sommaren 2005 och markägarna informerades om möjligheten att delta i inmätningen. Förslag till syften, föreskrifter och skötselplan samt den inmätta reservatsgränsen utgjorde därefter grund för värdering av intrånget på respektive fastighet. Värdering av intrånget genomfördes under hösten 2005, och markägarna informerades om möjligheten att kontakta värderaren före värdering. Markägaren till Klostret 6:1 deltog i inmätningen på sin fastighet. Särskild förhandlare har haft uppdrag sedan maj 2005 att förhandla fram överenskommelse om ersättning. Ett flertal förhandlingstillfällen har ägt rum med markägarna men förhandlaren har konstaterat att överenskommelse inte kunnat träffas. Länsstyrelsen har bl.a. sökt ersättningsmark för markägaren till Klostret 6:1.

Berörda mark- och sakägare Leif Larsson, Carl-Johan Kjellander, Henrik Kjellander, Magnus Kjellander, Ökulls Jaktlag, Telia Sonera AB, Valle Campingstugor och Vägverket Region Väst, har förelagts att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan. Detta enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m. m.

Förslag till beslut har remitterats till Skara kommun och Skogsstyrelsen.

Följande har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande: Annica Olby, Robert och Helen Axell, Kent Berggren, Anna Ernius och Lenio Ferraz, Claes Andrén, Vägverket Region Väst (Tina Balot och Sören Jägmarker), Västtrafik AB, LRF Skaraborg, Naturhistoriska muséet (Ted von Proschwitz), Skaraborgs Naturskyddsförening, Västgötabergens Svampklubb och Svefa.

Från mark- och sakägare har inkommit yttrande från Carl-Johan Kjellander [redacted] Magnus Kjellander [redacted] Leif Larsson [redacted] Ökulls Jaktlag, Telia Sonera AB och Vägverket Region Väst. Vidare har inkommit yttrande från Robert och Helen Axell, Valle LRF-avdelning och Västgötabergens Svampklubb. Henrik Kjellander [redacted] har inte inkommit med yttrande.

Magnus Kjellander sammanfattar sina ståndpunkter enligt följande: "Vi är positiva till att de främsta av de naturvärden som finns på Ökulls skogs- och hagmarker bevaras och förstärks. Dessa naturvärden är huvudsakligen knutna till det s.k. rikkärret och gölen strax sydväst därom, lövsumpskogen, sjöar och vattendrag, den öppna hagmarken, samt lövlundar på moränåsarna. Vi motsätter oss bestämt bildandet av ett naturreservat av

Ökull-Borregårdens skogs-och hagmarker. Vi är övertygade om att ovannämnda naturvärden kan bevaras genom andra former av naturskydd, exempelvis genom det redan bildade Natura 2000-område, alternativt genom bilaterala överenskommelser.” Magnus Kjellander anför vidare att det inte är lämpligt med någon parkeringsplats på Ökulls marker och avser därmed att inte medverka till att en dylik kommer till stånd. Han är inte heller beredd att upplåta deras enskilda väg för allmänheten, utan föreslår istället att parkeringsplats anläggs vid Valle Camping.

Carl-Johan Kjellander anser att ett naturreservat inte bör inrättas. Han noterar också med viss förvåning parkeringsplatsens lokalisering, liksom att besökarna ska nå reservatet via deras enskilda väg.

Kommentar:

Länsstyrelsen har noga övervägt Carl-Johan och Magnus Kjellanders negativa inställning till att bilda naturreservat på vissa delar av fastighetsinnehavet. Länsstyrelsen anser dock att det är viktigt med en helhetssyn på området. Det långsiktiga syftet med naturreservatet kan enligt Länsstyrelsens uppfattning endast uppnås genom att även skogs- och hagmarkerna ingår. Länsstyrelsen finner därmed inte att den alternativa lösning som föreslås av Magnus Kjellander ger det långsiktiga skydd som områdets naturvärden kräver, se Intresseprövning s. 10. Parkeringsplatsens lokalisering kommer att anordnas i samråd med berörda markägare. Två alternativa lokaliseringar av parkeringsplats har diskuterats. Slutlig överenskommelse har emellertid inte kunnat nås.

Leif Larsson har synpunkter som berör djurens säkerhet, vattennivån som regleras av Ökulls kvarn, och bron över krondiket mellan Tjursbergssjön och Ökullasjön. Han anser:

- 1) att det i avsnittet ”Annan lagstiftning gäller som vanligt”, sidan 11 i förslag till beslut, bifogas information om djurskyddslagstiftningen, så att det framgår att träd och grenar som faller ner och kan skada eller utgör fara för djuren får tas bort.
- 2) att det på sidan 6, sista stycket, i förslag till skötselplan, ska bifogas information om problematiken med vattennivån som regleras av Ökulls kvarn, så att det framgår att det råder oklarheter om vilken vattennivå som gäller. Larsson vill att det står att ”Oklarheterna leder till kraftiga fluktuationer av vattennivån i hela systemet. Det påverkar t.o.m. vattennivån i koporten”.
- 3) att det i förslag till skötselplan bifogas att bron över krondiket mellan Tjursbergssjön och Ökullasjön behöver åtgärdas snarast, så snart som naturreservatet vunnit laga kraft, och att detta behöver ha prioritet 1, dvs högsta prioritet. Bron är idag tillfälligt lagad med brädor

Kommentar:

Länsstyrelsen har beaktat Leif Larssons synpunkter och i avsnittet sidan 18 "Annan lagstiftning gäller som vanligt" förtydligat att djurskyddslagstiftningen gäller som vanligt. I avsnittet A-föreskrifter har bifogats att "Träd, grenar och annan vegetation som kan skada eller utgöra fara för tamboskap får flyttas eller tas bort. Samråd ska ske med Länsstyrelsen".

Länsstyrelsen har bifogat följande rader till sidan 6, sista stycket, i skötselplanen om vattennivån: Det råder också oklarhet vilken vattennivå som gäller. Oklarheterna leder till kraftiga fluktuationer av vattennivån i sjösystemet, som bl.a. påverkar vattennivån i koporten under väg 49.

Bron över krondiket mellan Tjursbergssjön och Ökullasjön är en del av vägen i naturreservatet på fastigheten Ökull 8:1. Bron nyttjas av flera aktörer. I och med reservatsbeslutet kommer också reservatsförvaltaren att ha ett visst behov av att ta sig över bron. Länsstyrelsen anser därför att bron inte är en fråga bara för staten utan för alla som har anspråk på att nyttja den. Om markägarna väljer att sälja marken till staten blir staten ansvarig för bron, men i det läge som råder vid tiden för reservatsbeslutet är inte bron statens ansvar. Väljer markägarna intrångsersättning får staten och markägarna finna en rimlig lösning på eventuell ersättning/ lagning av bron.

Ökulls Jaktlag anser att förslag till beslut i huvudsak är mycket bra. Jaktlaget vill dock att ett område i västra delen av naturreservatet undantas från nötkreatursbete för att undvika trampskador. Ökulls jaktlag skriver vidare att stängsel kring krondiken bör ligga 2 m från krondikets kant för att underlätta för rådjurskid att hoppa över. Vidare bör taggtrådsstängsel vara så utformade att småvilt kan ta sig igenom.

Kommentar: Länsstyrelsen bedömer inte att det finns tillräckligt starka naturvårdsskäl för att bete av nötdjur ska förbjudas i det område som är markerat på bifogad karta. Länsstyrelsen har istället bifogat följande till avsnitt 3.2. under stycket om bete: Om tamboskapens tramp ger upphov till trampskador så att bevarandemål riskerar att inte kunna uppfyllas ska reservatsförvaltaren överväga att stängsla av området från resten av naturreservatet. Länsstyrelsen har vidare gjort följande förändring för vad gäller uppföljning av bevarandemål för skötselområde 2 och 4: Uppföljning av bevarandemål ska ske vart 5:e år mot tidigare föreslaget 10:e år. Vad gäller stängsel gör Länsstyrelsen följande tillägg i skötselplanen, avsnitt 3.2 Generella riktlinjer och åtgärder: Stängsel ska vara utformade så att det är möjligt för klövvilt och småvilt att röra sig i området.

Telia Sonera AB har inget att erinra under förutsättning att deras kablar får bibehålla sina lägen och att de har möjlighet att underhålla befintligt kabelbestånd. Karta bifogas med yttrandet. Telia har beställt klagörande angående kabeldragning i naturreservatet från ElTelNetworks. Enligt ElTelNetworks finns det en jordförlagd kabel som löper söder om väg 49.

Vidare finns det en jordförlagd kabel som löper väster om vägen in i naturreservatets södra del, fram till Ökull 3:3>1.

Kommentar: Länsstyrelsen har noterat Telia synpunkter. Naturreservatet påverkar inte kablarnas lägen. Vad gäller möjligheten att underhålla telekablar har Länsstyrelsen lagt till under A-föreskrifter: Underhåll av befintlig telekabel får utföras. Markskador ska så långt som möjligt undvikas. Samråd ska ske med Länsstyrelsen innan arbetet påbörjas.

Vägverket har synpunkter som berör väg 49, dess vägområde, framtida breddning, drift, och buller in i naturreservatet. Nedan presenteras synpunkterna:

- 1) Vägverket förutsätter att vägområdet ligger utanför gränsen för reservatet.
- 2) Inför ombyggnad av väg 49 behövs ett "utredningsområde" på +2 meter på norra sidan och + 10 meter på södra sidan exklusive vägområde. Intentionen är att minimera breddningen men av utförandetekniska skäl krävs detta område som dessutom under byggtiden ska inrymma upplag och maskiner m m. Hänsyn till detta bör tas i länsstyrelsens beslut och skötselplanen så att inte konflikter uppstår i arbetsplanens framtagande.
- 3) Vägverket förutsätter att väg 49 inte kommer att ingå i Natura 2000-området.
- 4) Inför breddning av väg 49 måste vissa fältarbeten som inventeringar och undersökningar, tillåtas även utanför vägområdet.
- 5) Hänsyn måste tas till byggnadstekniska detaljer.
- 6) Behovet av viltpassager kommer att studeras i arbetsplanen.
- 7) Vägutrustning behövs och planeras inom vägområdet.
- 8) Normalt drift och underhåll i anslutning till vägen måste få förekomma.
- 9) Vi avser att följa skötselplanens intentioner inom vägområdet, t ex rensa diken m m.
- 10) Vägverket är medvetna om att det föreslagna naturreservatet är påverkat av trafikbuller och ser gärna att länsstyrelsen föreslår vilka bullernivåer som kräver åtgärder när det gäller naturreservat men vägen är befintlig och vid den framtida breddningen ska samhällsekonomiska bedömningar göras där aspekter som trafiksäkerhet och framkomlighet är viktiga transportpolitiska mål. Många människor är också fortfarande bullerstörda i sina boendemiljöer och åtgärder där är prioriterade. Ett 1300 meter långt bullerskydd i plast på båda sidor om vägen känns dessutom som ett mycket främmande inslag och ett intrång i landskapsbilden samtidigt som risken är stor att fåglar kommer att flyga ihjäl sig mot ett sådant. Vägverket ser över bullernivåer för boendemiljö och friluftsliv i arbetsplanen.

Kommentar:

Reservatsbildningen utgår i första hand från naturvärden och reservatets gräns är bestämd utifrån den principen och följer Natura 2000-områdets gräns. Den delen av naturreservat som gränsar till väg 49 är ett av de

områden i naturreservatet som har de högsta naturvärdena av både nationellt och internationellt intresse (skötselområde 11 och 13b). En mindre del av gränsen mot väg 49 utgörs av en skyddszon (skötselområde 12) tillika utvecklingsmark som förstärker de mest värdefulla delarna av naturreservatet.

Vägverket och Länsstyrelsen har efter Vägverkets remissvar besiktigt reservatsgränsen och vägområdets gräns i fält. Reservatsgränsen går utmed stängslet som avgränsar vägen från betesmarken. Befintligt vägområdet löper 2 m innanför stängslet tillika reservatsgränsen men i fält ser man att skötseln av vägområdet främst går fram till stängslet dvs till reservatsgränsen (jmf punkt 1 och 3).

Länsstyrelsen och Vägverket har i fält markerat det område som maximalt behövs som utredningsområde. Länsstyrelsen föreslår att Vägverket söker dispens från reservatsföreskrifterna när det blir aktuellt med ett utredningsområde på södra sidan om befintligt vägområde (jmf punkt 2).

Länsstyrelsen föreslår vidare att Vägverket försöker ordna plats för upplag och uppställning av maskiner m.m. på annat ställe än i naturreservatet (jmf punkt 2). För att få ha upplag och uppställning av maskiner krävs annars dispens från reservatsföreskrifterna.

Först när ett beslut om naturreservatet är gällande kommer fältarbeten att beröras av reservatsföreskrifterna. I sådant fall föreslår Länsstyrelsen att Vägverket söker dispens från reservatsföreskrifterna om det blir aktuellt med fältarbeten som inventeringar och undersökningar i naturreservatet och sådana arbeten strider mot reservatsföreskrifterna (jmf punkt 4).

Länsstyrelsen föreslår att Vägverket återkommer med dispensansökan från reservatsföreskrifterna om byggnadstekniska detaljer, om sådana behöver göras inom naturreservatets gränser (jmf punkt 5).

Länsstyrelsen ser positivt på att Vägverket kommer att studera behovet av viltpassager (jmf punkt 6).

Länsstyrelsen har haft kontakt med Vägverket för ett förtydligande om punkt 7. Norr om väg 49 finns en mätstation för att mäta vind, temperatur o.d. Någon annan vägutrustning finns inte och planeras inte i befintligt vägområde. Mätstationen berörs inte av naturreservatet Ökull-Borregården. Länsstyrelsen gör följande justering i beslutet, avsnitt A-föreskrifter: Om behov uppstår av ny vägutrustning i befintligt vägområde inom naturreservatet ska Vägverket samråda med Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen gör följande justering i beslutet, avsnitt A-föreskrifter: Normal drift och underhåll av väg 49 får utföras. Markskador ska så långt

som möjligt undvikas. Samråd ska ske med Länsstyrelsen i samband med åtgärder (jmf punkt 8).

Länsstyrelsen ser positivt på att Vägverket ser över bullernivåer för fri-luftsliv i arbetsplanen. Länsstyrelsen har ändrat i skötselplanen avsnitt 4.4 så att det i stycke 2 står följande: Naturreservatet är påverkat av buller från väg 49. Möjligheterna att begränsa bullret från väg 49 in i reservatet får prövas i samband med arbetsplanens framttagande (jmf punkt 10).

Länsstyrelsen har bifogat följande mening i avsnittet Planeringsbakgrund/ Nationella intressen, 2:a stycket, efter sista meningen: När detta beslut fattas har Vägverket påbörjat arbetet med arbetsplan för utbyggnad av väg 49 sträckan Axvall-Varnhem. I samband med arbetsplanens framttagande kommer en Natura 2000-prövning att genomföras. Denna prövning kommer att utvisa om en eventuell justering av reservatsgränsen behöver göras där reservatsgränsen möter väg 49.

Robert och Helen Axell vill kunna dra en väg till sin stuga, söderifrån över krondiket mellan Ökullasjön och Husgårdessjön. De vill också kunna dra elledning till stugan. De vill vidare att området kring stugan fortsättningsvis kan vara öppet då det är viktigt för dem att kunna nyttja dagsljuset till fullo.

Kommentar:

Länsstyrelsen noterar Axells synpunkter. Axell har i samband med inlämnandet av sitt yttrande på förslag till reservatsbeslut inkommit med ansökan om att få bygga en väg. Ansökan kommer att prövas i särskild ordning. Frågan om elledning får också prövas i särskild ordning. I det ärendet har inte inkommit någon ansökan. Vad gäller området kring sommarstugan så föreslår Länsstyrelsen att Axells inkommer med dispensansökan om det visar sig att området växer igen på ett för dem önskat sätt.

Valle LRF-avdelning motsätter sig ännu en reservatsbildning i Valle. Däremot motsätter de sig inte samhällets behov av skyddade områden.

Kommentar: Länsstyrelsen bedömer att området har så höga värden att det behöver skyddas som naturreservat, se även Skälen för Länsstyrelsens beslut sidan 9.

Västgötabergens Svampklubb (VBSK) är positiv till bildande av naturreservatet men skulle vilja ändra och förstärka vissa förslag i skötselplanen, dels för att gynna kärlväxtfloran men även svampfloran i området. VBSK anser att de öppna betesmarkerna ska få så mycket solinstrålning som möjligt. Vidare att vissa delar av de öppna markerna ska utmagras genom slåtter och bortförande av materialet före det betas och eventuellt även efter det områdets betats. I yttrandet finns ett antal preciserade förslag till förändringar i skötselplanen. VBSK föreslår att en

parkeringsplats anläggs vid väg 49 i närheten av informationstavlan i nordväst.

Kommentar: Länsstyrelsen bedömer att syftena med naturreservatet kan uppnås med den skötsel som föreslås. En avvägning har gjorts mellan öppna betesmarker och skog, mot bakgrund av de behov som finns att skydda både naturbetesmarker och lövskog. Tillhörande skötsel är också avvägd mot de organismgrupper och naturtyper som naturreservatet avser att skydda. Ny kunskap om florán och faunan i området samt utvecklingen av området är två viktiga faktorer som kan bidra till förändringar av skötsel och bevarandemål.

Så länge som markerna betas och djuren inte får tillskottsutfodring så utmagras markerna. Länsstyrelsen bedömer att naturvårdsnyttan med slåtter såsom VBSK föreslår inte står i proportion till insatsen och den ekonomiska kostnaden.

Det är riktigt att betestrycket i skötselområde 6b är lågt. Länsstyrelsen bedömer att betestrycket kommer att öka de närmsta åren.

Länsstyrelsen har lagt till hagtorn som bevarandemål i skötselområde 11, samt beaktat synpunkterna om att gynna en- och hagtornsbuskar, fågelbär och oxel, se bevarandemål för skötselområde 6b.

Länsstyrelsen noterar VBSKs förslag till lokalisering av parkeringsplats. Parkeringsplatsens lokalisering kommer att anordnas i samråd med berörda markägare. Länsstyrelsen bedömer inte att det behövs någon bro över diket mellan Tjursbergsjön och Grönsjön. Ingen markerad stig löper över diket och diket är så pass smalt att det går att ta sig över utan spång eller bro.

Upplýsningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med reservatet. Om det finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap 7 § miljöbalken).

Gagnvirke

Alla virkessortiment inkl. grenar och toppar (GROT) som tas ut ur området med stöd av föreskrifter och skötselplan tillfaller reservatsförvaltaren.

Insektsangrepp

Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter naturreservatsbildningen att vara statens ansvar.

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt, t.ex. jaktlagsstiftningen och djurskyddslagstiftningen.

Lagar och föreskrifter som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med naturreservatet ska uppnås är t.ex. följande:

- För att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området krävs tillstånd. Undantag är verksamheter eller åtgärder som direkt hänger samman med, eller är nödvändig för, skötseln och förvaltningen av det särskilda bevarandeområdet. Länsstyrelsen får lämna tillstånd endast om vissa villkor är uppfyllda. (7 kap 28a, 28b och 29 §§ miljöbalken).
- Regler om körning i terräng i terrängkörningslagen och terrängkörningsförfordningen.
- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskyddsförfordningen.

Ersättningstalan

Om överenskommelse om ersättning inte kan träffas, måste sakägare som vill göra anspråk på ersättning eller inlösen väcka talan i Miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kap 13 § miljöbalken lämnas in till Miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägaren rätten till ersättning.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i Skaraborgs Läns Tidning Skara Tidning, Skaraborgsbygden och Nya Lidköpings-Tidningen.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i författningssamlingen och gäller omedelbart även om de överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bifogat formulär O4:1.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat. Naturvårdshandläggare Maria Thorell har varit föredragande. I handläggningen har också deltagit naturvårdsdirektör Sven Swedberg, antikvarie Lisa Ragnarsson, arkitekt Jens Rasmussen och jurist Magnus Sandström.

Göran Bengtsson

Maria Thorell

Beslutskarta
Naturreservatet
Ökull - Borregården
Skara kommun

Bilaga 1

Gräns för naturreservatet

Fornlämningar, RAÄ nummer

Skala 1:10 000

0 100 200 Meter

Beslutskarta, dnr. 511-2801-2004
till Länsstyrelsens beslut
enligt 7 kap 4 § miljöbalken

Utdrag ur GSD Fastighetskarta 8D5E.
Copyright Lantmäteriet, dnr. 106-2004/188.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

